

MĀKSLINIEKAM
AKTIERIM, REŽISORAM, GRIMĒTĀJAM
DEKORATORAM, ZĪMĒTĀJAM, ILUSTRATORAM,
DZIMTENĒ UN SVEŠUMĀ

REINIM BIRZGALIM - 90

PIEMIŅAS PLĀKSNE DZIMTAJĀ MĀJĀ
BURTNIEKU PAGASTA «ZVĀRTĒS»
ATKLĀTA 1997. g. 7. jūnijā

REINIM BIRZGALIM 90

(1907.21.05 - 1990)

Dzimis Burtnieku pagasta Zvārtes rentes pusmuižā. Beidzis Valmieras vidusskolu, ierodas Rīgā, lai stātos Mākslas akadēmijā, jo «mākslinieciskā varēšana ar zīmuli» parādījusies jau skolas gados. Uz 24 vietām pretendē 164 cilvēki. Reinis netiek uzņemts.

Iestājas Dailes teātra dramatiskajosursos. E.Smiļģa režisora acs saskata jaunieši raksturotāja talntu, pēc kursu beigšanas sākas aktiera gaitas Rīgas Dailes teātrī.

Nepārspējamās komiskās lomas: Uksens «Minhauzena precībās», Falstafs «Ākstā», Tautkšņis «No saldenās pudeles» u.c. Labas veiksmes traģiskajās raksturlomās: Cicero «Jūlijā Cēzarā», Mindaugs «Varā», Jūdass «Jūdasā» u.c.

Iezīmīgs darba posms bēgļu gaitās Vācijā, Eslingenas teātrī. Vēlāk ASV Amerikas latviešu Bostonas ansambli. Atzīmējami vērtīgi inscenējumi repertuāra ziņā: Raiņa «Uguns un nakts», «Krauklītis», Ziverta «Vara», Blaumaņa «Skroderdienas Silmačos» u.t.t.

Pēc Raiņa Birzgaļa iniciatīvas Bostonas ansambļa statūtos paredzēts izrādīt tikai latviešu autoru darbus, atsakoties no ienesīgajiem kārdinājumiem.

1971.g. DV apvienība Kanādā atzīmē savus 25. gadskārtas svētkus ar Lielo jundu «Snīga sniegi putināja» - R.Birzgaļa režijā, parādot gan skatuviski, gan saturā spoži latviešu karavīra varonību.

Saņemti apbalvojumi: DV krūšu nozīme zeltā, PBLA kultūras fonda Raiņa un Aspazijas fonda balvas. Latvijas trindas teātra attīstība nav iedomājama bez Raiņa Birzgaļa, viņa līdzgaitniekiem un audzēkņiem. Uzrakstījis grāmatu «Grimēšanas pamācības».

Par R. Birzgaļa pirmo talantu un zīmēšanas prieku liecina asprātīgās ilustrācijas (495 t.dz.) «Latvju dainām», izdevusi «Zelta Ābele» Rīgā. Ilustrējis arī bērnu grāmatas, zīmējis šaržus un karikatūras gan Rīgā žurnālā «Atpūta», gan trimdas izdevumos.

Mūža gaitu atmiņas lasāmas grāmatā «Šoreiz bez grimā» (izd. «Liesmā» Rīgā 1992.g.). Reinis Birzgalis ar savu zīmīgo personību - gan uz skatuves daudzšķautņainos tēlojumos, gan ar humoru izdevumu zīmējumos, grimā, dekorācijās, gan kā nelokāms latvietis ar negrozāmu stāju - neļaus izdzist atmiņu un tēlu virknei, ko viņš radījis ilggadējā, darbīgā mūžā.

Meita, aktrise Rasma Birzgale, tēva paaudzi raksturo kā laimīgu, nelaimīgu, pat traģisku. Tā pieredzēja Latvijas brīvvalsti, bet dabūja izciest 1.pasaules kara postu, pieredzēja 2.pasaules kara sekas, kas pārtrauca bezgala daudzas daudzsološas dzīves pašā briedumā. Daļa Sibīrijā, daļa okupantu kalpībā, daļa atrauta no dzimtenes, radot Latviju kā gara cietoksni ārpus tās ģeogrāfiskajām robežām.

Reinis Birzgalis savu mākslinieka - trimdnieka sūtību izjutis skaudri, tā piešķir jēgu viņa dzīvei. Spēku smej Raiņa darbu filozofiskajā jēgā:

«Paša zemi, paša valsti,
Dzīvi paša darinātu.
Paša valsti - kungs!»

V.Zālite

MANS MŪŽA GĀJUMS

Pēc manas mātes liecības (tātad autentiskas) esmu dzimis 1907. gada 21. maijā (pēc v.st.) pirmdienas rītā plkst. pusčetros. Tāpēc visu savu dzīvi esmu bijis strādīgs, jo piedzimis darba dienas rītā. Arī visu mūžu esmu rītos agri t.i. plkst. pusčetros cēlies. Pat vēl tagad, kad «brīvkunga» stavoklis atļauj ilgi valstīties pa gultu, es slienos kājās plkst. pusčetros, jo tas man laikam tā iedzimts. Es esot nācis pasaulē aizmidzis, un bērnu saņēmēja man sītusi ar plaukstu pa pakaļu, lai pārliecinātos, vai es vispār esmu dzīvs piedzimis. Tā jau dzimstot esmu cietis no sievietes.

Ar «gleznošanu» sāku nodarboties, kad vēl rāpoju. Ar koka irbuli grantētā pagalmā vilku visādas strīpas un ķekšus. Kad paaugu lielāks un sāku valkāt bikses ar klapi, tad ar ogli uz dēļu sētām un istabas sienām vilku visādus ķiņķeziņus un klāt pierakstīju kādus «stiprus vārdus», ko biju noklausījies no lielākiem puikām. Māte to visu nosauca par nedarbiem, un «bērzu Pēteris» dancoja pār manu ziemeļu pusi. Kad sāku iet skolā, lai uzkrātu pasaulīgas zinības, tad bieži mācību laikā uz glitrakstīšanas papīra zīmēju visādus ķeburus. Skolotājs tos nosauca par nedarbiem un mani, jaunu «mākslinieku», iedzina stāvēt kaktā. Kad pastiepos garāks, māte mani sūtīja uz pilsētas skolu. Tā nokļuvu Valmierā. Tur tūlīt iestājos skolnieku glezniecības pulciņā. Audzēju garus matus un smērēju krāsu uz svārkkiem, lai meitenes redz, ka esmu gleznotājs.

Tādā vecumā, kad retas bārdas pūkas sāka rotāt manu zodu un vaigus, mani pamodās neapklusināma dziņa kļūt par aktieri. Devos uz Rīgu un iestājos Dailes teātra drāmas skolā, pēc kuras beigšanas mani saistīja Dailes teātri par aktieri. Divdesmit gadus pavadīju šajā teātri. Kaut arī tur mijās prieki ar bēdām, tas bija skaistākais laiks manā mūža gājumā. Tā, lūk, man ir divas mīlestības: viena zīmēšana, otra - teātra spēlēšana. Šodien 70 gadu vecumā varu atskatīties uz 50 gadiem aktiera gaitās un 40 gadiem zīmēšanā. Šim abām savām mīlestībām esmu bijis uzticīgs visu mūžu.

REINIS BIRZGALIS